

Кияновський Артем Олександрович,

ORCID ID: 0009-0009-9762-8366

кандидат педагогічних наук,

заслужений працівник освіти України, директор

Ліцей «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради

ГУМАНІТАРНО ЗОРІЄНТОВАНІ МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

HUMAN-CENTERED METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND SOCIAL MEDIA IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS

У статті розглянуто гуманітарно зорієнтовані методичні підходи до використання штучного інтелекту й соціальних мереж у сучасному закладі освіти. Актуальність дослідження зумовлена стрімким поширенням цифрових технологій, які істотно трансформують педагогічну діяльність, водночас випереджаючи методичне та етичне осмислення їхнього впливу на освітній процес.

Дослідження ґрунтується на якісному аналізі інституційної методичної роботи педагогічного колективу, зокрема регулярних професійних нарад, колективних обговорень і рефлексивних практик, спрямованих на узгодження використання цифрових інструментів із гуманітарними цілями освіти. У цьому контексті підкреслювалася необхідність системного підходу до роботи з цифровим контентом, розвитку навичок усвідомленого сприйняття інформації та формування відповідального цифрового громадянства. Штучний інтелект розглядається як допоміжний інструмент педагогічної діяльності, а соціальні мережі – як педагогічний простір, що потребує методичного супроводу й етичного регулювання. Викладені в статті висновки частково сформульовані під час дискусій на науково-практичних конференціях, засіданнях методичних об'єднань учителів, де регулярно постають питання щодо впливу соціальних мереж на формування критичного мислення, ціннісних орієнтацій учнів.

У результаті виокремлено ключові методичні орієнтири, спрямовані на збереження провідної ролі педагога, формування відповідального ставлення до цифрових технологій та підтримання гуманітарного виміру освіти в умовах цифрової трансформації, а саме: принцип людиноцентризму як базовий орієнтир використання штучного інтелекту; принцип педагогічної відповідальності, що передбачає критичне ставлення до результатів, отриманих за допомогою штучного інтелекту; принцип прозорості використання штучного інтелекту; принцип розвитку рефлексивної культури.

Ключові слова: гуманітарна педагогіка; методична робота; штучний інтелект в освіті; соціальні мережі; педагогічна рефлексія.

The article explores humanitarian-oriented methodological approaches to the use of artificial intelligence and social media in contemporary educational institutions. The study is motivated by the rapid growth of digital technologies, which have significantly transformed pedagogical practices without sufficient methodological and ethical reflection. In this context, digital tools increasingly shape educational practices, communication patterns, and learning environments, creating new challenges for educators and educational institutions.

The research is based on a qualitative analysis of institutional methodological work carried out by the teaching staff, including regular professional meetings, collective discussions, and reflective practices, aimed at aligning the use of digital tools with the humanitarian goals of education. The study emphasizes the importance of a systemic approach to working with digital content, developing critical information perception skills, and promoting responsible digital citizenship among students. These aspects are crucial for maintaining the educational mission of schools in the face of ongoing digital transformation.

The article conceptualizes artificial intelligence as a supportive tool that can support pedagogical activity but cannot replace professional judgment, ethical responsibility, or the value-based orientation of teaching. Similarly, social media is seen as a specific pedagogical space that requires deliberate methodological guidance, critical supervision, and ethical regulation in order to prevent the erosion of educational values and to promote meaningful learning experiences.

The conclusions presented in the article were partially formulated during discussions held at scientific and practical conferences and meetings of teachers' methodological associations, where issues related to the impact of social media on the development of students' critical thinking and value orientations are regularly addressed. As a result of the study, key methodological guidelines were identified, aimed at preserving the leading role of the educator, fostering a responsible attitude toward digital technologies, and sustaining the humanitarian dimension of education under conditions of digital transformation. These guidelines include the principle of human-

centeredness as a fundamental orientation for the use of artificial intelligence; the principle of pedagogical responsibility, which presupposes a critical evaluation of results generated with the assistance of artificial intelligence; the principle of transparency in the use of artificial intelligence; and the principle of developing a reflective culture within the educational community.

Key words: human-centered pedagogy; methodological work; artificial intelligence in education; social media in education; pedagogical reflection.

Постановка проблеми. Цифровізація освіти й активне впровадження інструментів штучного інтелекту та соціальних мереж створюють нові можливості для розвитку освітнього процесу, водночас актуалізуючи низку методичних і гуманітарних викликів. У сучасних освітніх практиках цифрові технології дедалі частіше використовують як універсальні інструменти оптимізації навчання, однак застосування їх нерідко супроводжується ризиками втрати педагогічної автономії, зниження рівня рефлексії та формалізації освітньої взаємодії.

У наукових дослідженнях останніх років зростає увага до необхідності переосмислення ролі педагога в умовах цифрової трансформації, зокрема в контексті використання штучного інтелекту й соціальних медіа. Водночас питання гуманітарного виміру методичної роботи закладу освіти, спрямованої на підтримку ціннісних орієнтирів і відповідальної педагогічної практики, залишаються недостатньо систематизованими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Огляд сучасних міжнародних досліджень засвідчує зростання інтересу наукової спільноти до гуманітарного виміру цифрової трансформації освіти. У працях останніх років дедалі частіше наголошується на необхідності переосмислення ролі педагога в умовах активного використання штучного інтелекту й соціальних мереж, а також на ризиках редукції педагогічної діяльності до технічних процедур.

У контексті гуманітарно зорієнтованої педагогіки дослідники підкреслюють, що цифрові технології не можна розглядати як нейтральні інструменти (напр., Г. Бієста [2]), адже вони формують нові практики взаємодії, модифікують освітні відносини та впливають на ціннісні орієнтири учасників освітнього процесу. Саме тому дедалі більшої актуальності набувають підходи, що поєднують технологічні можливості з принципами відповідальності, рефлексії та людиноцентризму.

Значний внесок у розроблення критичного підходу до використання цифрових технологій в освіті зроблено в дослідженнях, присвячених аналізу освітньої політики та інституційних змін (Н. Селвін [11], Б. Вільямсон, Р. Ейнон та Дж. Поттер [16]). Автори наголошують, що

цифровізація освіти має розглядатися як тривалий процес, що потребує методичного супроводу на рівні закладу освіти, а не як сукупність окремих технологічних рішень.

Окремий блок сучасних досліджень стосується використання штучного інтелекту в освітньому середовищі. Міжнародні аналітичні документи [6; 7] та наукові публікації (С. К. Говард та ін. [5], А. Джобін, М. Ієнка та Е. Вайєна [8], Р. Гупта [12]) акцентують на тому, що штучний інтелект має доповнювати педагогічну діяльність, а не підміняти її. Особлива увага приділяється питанням етичного регулювання, прозорості алгоритмів та збереження автономії педагога у прийнятті професійних рішень.

У дослідженнях, присвячених соціальним мережам, соціальні медіа розглядаються як важливий освітній і соціокультурний простір. Науковці С. Лівінгстон і А. Блум-Росс [9], Л. Панграціо, А.-Л. Годхе, А. Г. Л. Ледесма [10], К. Хартунг та ін. [14] відзначають, що педагогічна присутність у соціальних мережах потребує нових методичних підходів, спрямованих на формування відповідального цифрового громадянства, підтримку безпечної комунікації та розвиток критичного мислення.

Попри значний масив наукових публікацій, аналіз літератури свідчить про недостатню увагу до інституційної методичної роботи як ключового механізму гуманітарного супроводу цифрових змін у закладі освіти. Більшість досліджень зосереджені на окремих технологіях або індивідуальних педагогічних практиках, тоді як питання колективної рефлексії та методичного узгодження залишаються фрагментарно висвітленими. У зв'язку з цим актуалізується потреба в дослідженнях, що поєднують аналіз сучасних міжнародних підходів із вивченням реального досвіду інституційної методичної роботи. Такий підхід дає змогу не лише узагальнити теоретичні положення, а й запропонувати практично зорієнтовані методичні рішення, релевантні до умов сучасного закладу освіти.

Метою статті є обґрунтування гуманітарно зорієнтованих методичних підходів до використання штучного інтелекту й соціальних мереж у закладі освіти на основі аналізу інституційної методичної роботи педагогічного колективу.

Виклад основного матеріалу. Методологічну основу дослідження становить якісний інституційний підхід, орієнтований на аналіз методичної роботи закладу освіти як цілісного педагогічного процесу. Такий підхід дає змогу розглядати використання штучного інтелекту та соціальних мереж не як ізольовані технологічні практики, а як складники системи професійної взаємодії педагогів з учнями й батьками.

Дослідження здійснювалося в Ліцеї «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради протягом тривалого часу в межах педагогічних експериментів на всеукраїнському рівні, спрямованих, зокрема, на гуманітарний супровід цифрової трансформації освітнього процесу (за темами «Цілісний розвиток особистості учня в інформаційному просторі навчального закладу» – наказ МОН України №1860 від 30.12.2013, «Педагогічна система авторського закладу освіти «Школа гуманітарної праці» – наказ МОН України №896 від 23.06.2025), а також між експериментами у формі педагогічного спостереження, контентного моніторингу, аналізу емпіричних даних. Основну увагу було зосереджено на регулярній методичній роботі педагогічного колективу, зокрема на педагогічних нарадах, професійних обговореннях і дискусіях під час науково-практичних конференцій, засідань методоб'єднань учителів щодо доцільності, меж та етичних аспектів використання цифрових інструментів.

Емпіричний матеріал дослідження включав протоколи педагогічних нарад, узагальнені матеріали інституційних обговорень, а також аналітичні нотатки, підготовлені в межах методичної роботи. Дані збиралися систематично, що дало змогу простежити стійкі тенденції та повторювані педагогічні позиції.

Аналіз емпіричних даних проводився із застосуванням тематичного аналізу, що вможливило виокремлення ключових смислових блоків, пов'язаних з гуманітарними орієнтирами педагогічної діяльності, роллю педагога в умовах цифровізації та методичними принципами використання штучного інтелекту й соціальних мереж.

Особливу увагу приділено забезпеченню аналітичної достовірності дослідження. Матеріали інтерпретовано з урахуванням повторюваності тем, узгодженості позицій учасників методичної роботи та зіставлення результатів обговорень у різні періоди дослідження.

Застосований підхід відповідає сучасним вимогам до якісних досліджень у педагогіці [3; 15] та зумовлює обґрунтування отриманих

результатів без редукції складних гуманітарних процесів до формалізованих показників.

Наголосимо, що в Ліцеї «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради соціальні мережі розглядаються не лише як інструмент комунікації, а як повноцінний педагогічний простір, що впливає на характер взаємодії між учасниками освітнього процесу [1, с. 37]. Цифрове середовище формує нові моделі педагогічної присутності, змінює способи представлення навчального матеріалу й актуалізує питання відповідальності та професійної етики.

Аналіз матеріалів методичних обговорень засвідчив, що використання соціальних мереж в освітній практиці потребує чітких методичних орієнтирів. Педагог у цифровому просторі постає насамперед як модератор взаємодії, приклад цифрової культури, носій гуманітарних цінностей [10; 16]. Саме тому методична робота колективу була спрямована на узгодження індивідуальних педагогічних практик із загальними інституційними підходами.

Особливу увагу під час обговорень і дискусій приділяли межах педагогічної присутності в соціальних мережах. Визначалися принципи доцільності, професійної дистанції та відповідального використання цифрових платформ. Соціальні мережі розглядалися як середовище, у якому педагогічний вплив реалізується не стільки через формальний контроль, скільки через особистий приклад, інтонацію та культуру спілкування [1, с. 36].

Методичні дискусії також торкалися питання впливу соціальних мереж на формування критичного мислення та ціннісних орієнтацій учнів. У цьому контексті підкреслювалася необхідність системного підходу до роботи із цифровим контентом, розвитку навичок усвідомленого сприйняття інформації, формування відповідальності щодо цифровізації життя.

Отже, соціальні мережі в межах гуманітарно зорієнтованого методичного підходу – це простір педагогічної взаємодії, що потребує постійного рефлексивного супроводу. Системна методична робота забезпечує узгодженість підходів, підтримання професійної автономії педагога та збереження гуманітарного виміру освіти в умовах цифровізації.

Використання штучного інтелекту в освітньому процесі потребує чіткого методичного й ціннісного визначення його ролі [4; 6; 13]. У межах гуманітарно зорієнтованого підходу штучний інтелект – це в жодному разі не

автономний суб'єкт освітньої діяльності, а допоміжний інструмент, що підтримує професійну діяльність педагога й розширює можливості організації освітнього процесу.

Завдяки аналізу інституційної методичної роботи виокремлено **принцип людиноцентризму** як базовий орієнтир використання штучного інтелекту. Прийняття педагогічних рішень, оцінювання результатів навчання й формування ціннісних орієнтацій залишаються у сфері відповідальності педагога. Штучний інтелект у цьому контексті виконує функцію інтелектуальної підтримки, а не заміни професійного судження.

Другим важливим методичним принципом є **принцип педагогічної відповідальності**. Використання алгоритмічних інструментів супроводжується усвідомленням можливих обмежень, похибок і ризиків автоматизованих рішень. У межах методичних обговорень наголошувалося на необхідності критичного ставлення до результатів, отриманих за допомогою штучного інтелекту, та обов'язкової педагогічної інтерпретації таких даних.

Принцип прозорості використання штучного інтелекту передбачає відкритість щодо цілей, способів і меж застосування цифрових інструментів в освітньому процесі. Педагогічний колектив визначав доцільність використання штучного інтелекту залежно від освітніх завдань, вікових особливостей учнів і змісту навчального матеріалу.

Особливе значення має **принцип розвитку рефлексивної культури**. Методична робота була спрямована на формування здатності педагогів аналізувати власний досвід використання штучного інтелекту, обговорювати педагогічні наслідки цифрових рішень і коригувати практики відповідно до гуманітарних цілей освіти.

Методичні принципи використання штучного інтелекту формуються як результат колективної професійної рефлексії та інституційного узгодження. Такий підхід дає змогу інтегрувати цифрові інновації в освітній процес без втрати педагогічної автономії та гуманітарного змісту освіти.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дозволило

обґрунтувати гуманітарно орієнтований підхід до методичної роботи закладу освіти в умовах активного використання штучного інтелекту та соціальних мереж. Здобуті результати засвідчують, що цифрові технології можуть ефективно інтегруватися в освітній процес за умови системного методичного супроводу їх та чіткого ціннісного позиціонування.

Аналіз інституційної методичної роботи показав, що ключову роль у гуманітарному осмисленні цифрових змін відіграє колективна професійна рефлексія. Регулярні педагогічні наради, обговорення й рефлексивні практики створюють умови для узгодження підходів, визначення меж використання цифрових інструментів і збереження провідної ролі педагога в освітньому процесі.

Соціальні мережі та інструменти штучного інтелекту в межах дослідження розглядаються не як автономні чинники трансформації освіти, а як складники педагогічного середовища, що потребують постійного методичного й етичного супроводу. Такий підхід мінімізує ризики формалізації педагогічної діяльності та підтримує гуманітарний вимір освітньої взаємодії.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання запропонованих методичних орієнтирів у роботі педагогічних колективів, які перебувають у процесі цифрової трансформації. Описані принципи (принцип людиноцентризму; принцип педагогічної відповідальності; принцип прозорості використання штучного інтелекту; принцип розвитку рефлексивної культури) можуть слугувати основою для розроблення локальних методичних рекомендацій і програм підвищення кваліфікації педагогів.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розширенням емпіричної бази, залученням порівняльного аналізу досвіду різних закладів освіти й поглибленим вивченням впливу цифрових інструментів на професійну ідентичність педагога. Окремим напрямом подальшої наукової роботи може стати дослідження механізмів інституційного управління цифровими інноваціями в освіті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кияновський А. Інтегративний підхід до використання соціальних мереж у «Школі гуманітарної праці». *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Педагогічні науки*. 2025. № 3(66). С. 33–38. DOI: <https://doi.org/10.32689/maup.ped.2025.3.5>.
2. Biesta G. *World-centred education: A view for the present*. NY–London : Routledge, 2021. 126 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003098331>.
3. Braun V., Clarke V. *Thematic analysis : A practical guide*. SAGE. 2022. 269 p. URL: <https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/thematic-analysis/book248481>.

4. ChatGPT for good? On opportunities and challenges of large language models for education / Kasneci E., et al. (23 authors). *Learning and Individual Differences*. 2023. Vol. 103. 102274. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2023.102274>.
5. Educational data journeys: Where are we going, what are we taking and making for AI? / Howard S. K., et al. (10 authors). *Computers and Education: Artificial Intelligence*. 2022. Vol. 3. 100073. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2022.100073>.
6. Guidance for generative AI in education and research / UNESCO; Miao Fengchun, Holmes Wayne. *UNESCO*. 2023. 44 p. DOI: <https://doi.org/10.54675/EWZM9535>.
7. Holmes W., Tuomi I. State of the art and practice in AI in education. *European Journal of Education*. 2022. Vol. 57(4). P. 542–570. DOI: <https://doi.org/10.1111/ejed.12533>.
8. Jobin A., Ienca M., Vayena E. The global landscape of AI ethics guidelines. *Nature Machine Intelligence*. 2019. Vol. 1. P. 389–399. URL: <https://www.nature.com/articles/s42256-019-0088-2>.
9. Livingstone S., Blum-Ross A. Parenting for a digital future: How hopes and fears about technology shape children's lives. Oxford University Press, 2020. 274 p. DOI: <https://doi.org/10.1093/oso/9780190874698.001.0001>.
10. Pangrazio L., Godhe A.-L., Ledesma A. G. L. What is digital literacy? A comparative review of publications across three language contexts. *E-Learning and Digital Media*. 2020. Vol. 17(6). P. 442–459. DOI: <https://doi.org/10.1177/2042753020946291>.
11. Selwyn N. Education and technology: Key issues and debates. 3rd ed. London–NY : Bloomsbury Academic, 2021. 232 p. URL: <https://www.bloomsbury.com/us/education-and-technology-9781350145566/>.
12. Shaping The Future Of Education With Artificial Intelligence: Scenarios And Strategic Priorities / Rameshwar Gupta, et al. (7 authors). *International Journal of Environmental Sciences*. 2025. Vol. 11, № 21. P. 1885–1897. DOI: <https://doi.org/10.64252/8dkvws09>.
13. Stahl B. C. Artificial intelligence for a better future: An ecosystem perspective on the ethics of AI and emerging digital technologies. UK : Springer, 2021. 124. URL: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-69978-9>.
14. Teachers of TikTok: Glimpses and gestures in the performance of professional identity / Hartung C., et al. (5 authors). *Media International Australia*. 2022. Vol. 186, № 1. P. 81–96. DOI: <https://doi.org/10.1177/1329878X211068836>.
15. Tracy S. J. Qualitative research methods: Collecting evidence, crafting analysis, communicating impact. 2nd ed. Wiley, 2019. 432 p.
16. Williamson B., Eynon R., Potter J. Pandemic politics, pedagogies and practices: Digital technologies and distance education during the coronavirus emergency. *Learning, Media and Technology*. 2020. Vol. 45(2). P. 107–114. DOI: <https://doi.org/10.1080/17439884.2020.1761641>.

Кияновський А. О.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY)

Дата першого надходження статті до видання: 13.12.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 12.01.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 12.02.2026

